

A rozsdás gyűrű

Hetedhét országon is túl, ahol a vak kandúr túr, volt egyszer egy szegény asszony. A város szélén éldegélt, egyetlenegy fiával. Nagyon szegények vótak. A királyi palotába járt az asszony, onnan hozott alamizsnákat. Egyszer, azt mondja a fiának, hogy:

- No eredj – aszongya –, itt van – aszongya – hat krajcár – aszongya –, vegyel zsemlét, meg ezt meg azt, oszt – aszongya – gyere haza!

Bement a fiú [a városba]¹. Igen ám [ott meg] árútak egy szép macskát. Két krajcáré'. Má' egy zsemlét nem tudott venni. Hazavitte a macskát, meg a két zsömlét, mer három zsömle lett vóna.

- Jaj, te bolond gyerek! – aszongya. – Idehoztad a macskát! – aszongya. – Hát – aszongya –, annak is ennyi kell. Aggyig élünk – aszongya –, má' egy zsemlével – aszongya – többet kell akkor vennyi! – aszongya.
- Nem baj édesanyám, de – aszongya – nagyon szeretem a macskát.

No jó. Eltelt egy hét, két hét. Megint mondja az anyja neki:

- No itt van nyóc krajcár, oszt eredj, vegyel zsemlét!

Na jó. Hát ~~há~~² mellátott egy szép kiskutyát. Mevvette a kutyát négy krajcáré'. ~~Négy-két~~, Két zsemlét vitt haza.

- Ej – aszongya az anyja –, te bolond gyerek! Aszongya, hogy: – Mi' csináltal?

No, de aszongya:

- Szeretem – aszongya – a jószágot édesanyám! Mer' – aszongya – ez nekem szükséges.

No jó' van. Mikor elérte a nagykort, azt mondja a gyerek, hogy:

- Na édesanyám, vigyázzék a jószágomra, kutyára, macskára, elmenek világot tróbálni!

El is indút ő, ment hét esztendeig, hét szempillantásig. Egy nagy vögybe' lát egy nagy tüzet.

- Ó, de jó! – aszongya. – Ott má' – aszongya – pipálhatok is, meg süthetek szalonnát is – aszongya.

No, le is ült ő, ett, itt, sütte a szalonnát, piszkáta [a parazsat], hát egy nagy ~~vér~~ veres kígyó akadt a piszkafájára, olyan, hogy vót vagy három méteres. Lökdöste vóna vissza a tűzbe, de a kígyó csak rá, csak rá [tekeredett]. Egyszer megszólal a kígyó:

- Hallod-e, te szerencsétlen fiú! – aszongya. – Jó tett helyébe' jót vársz! – aszongya. – Én el vagyok átkozva, mer' én királyfiú vagyok. Ha megmentesz – aszongya hogy –, olyan dolgot ígérek – aszongya –, hogy gazdagabb leszel, mint egy király!
- Hohyhogy?

---

¹ Kapcsos zárójelben a lejegyző értelemszerűen kiegészítette a hiányosan mondott szót, szó szerkezetet, mondatot.

² Áthúzott karakterekkel jelöli a lejegyző a tévesztést.

- Mer’ – aszongya – én egy királynak a fia vagyok. A kígyókirálynak a fia. Konferenciát [értsd: tanácskozást]³ tartott – aszongya – apám, beleszóltam, elátkozott. Míg egy katólikus ember ki nem ment a tűzből, aggyig én itt élek, itt él halok – aszongya. No, vigyel – aszongya – el – aszongya – apám lakására, majd én mutatom az utat a fejemmel!

No hát, hát ment.

- Ne félj a kígyóktól, ha engem meglátnak, nem bántanak!

Ment a fiú. Hát el is ment a királyi palotára.

- De – aszongya – arany kincseket, gyémántot, mindent ígér apám, de – aszongya – ne fogadj el semmit, csak mondjad. Ami a szekrény tetején van, a tükör sarkán, rozsdás gyűrű, azt kérjed!
- Hát – aszongya – mit jelent az?
- Azt – azt mondja –, amit parancsolsz, ha felszúrja az ujjra, az mingyá’ ott terem [tizenkét óriás]. ~~Az~~ Azt csinálsz, amit akarsz.⁴

Na jó. El is vitte, fogadták is a fiút. De előbb rítottak, mint ettek vóna, a két király meg királyasszony.

- Má’ ne tessenek haragudni – aszongya –, de – aszongya – mé’ sírnak, mé’ rínak?
- Hm, mé’ ríunk? Egyetlen egy szem fiunk volt, azt is elátkoztam, oszt így és így.
- Hm. Mit adna annak az egyénnek, aki aki no elhozná no [magának a fiát]?
- Hát – aszongya – kincset, aranyat, gyémánt[ot] – amennyi a száján kifért [annyit ígért] – adnánk.

No, akkor kiment, meffogta a kígyót, odavágta az asztalra, válott belőle deligán[?] fiú. Az anyja összeesett meg az apja. Átölelték, ölelték, csókolták.

- No, mit kérsz?
- Semmit nem kérek – aszongya – felséges királyom, csak azt a gyűrűt, ami ott van a tükör sarkáná’, azt a rozsdás gyűrűt.
- Azt nem adom!
- Ha nem adja, akkor menek. Elindút a fiú. Azt mondja a fia:
- Apa – aszongya –, azt a rozsdás gyűrűt most is jobban kíméled, meg véded, mint saját fiadat.
- Dehogysis! Szólj neki, odadom neki!

No, visszahíták a fiút, odadták neki a gyűrűt. Elindút ő hazafele. Ahol a tűz vót, megállt.

- Ugyan bolonddá tett-e? – aszongya.

Mingyá’ meccsavarja a gyűrűt, kiugrik belőle tizenkét óriás:

- Mit parancsolsz édes gazdám?

³ A lejegyző magyarázó megjegyzése.

⁴ A gyűrű viselőjének megjelölik tizenkét óriás és teljesíti minden parancsát.

- Nem egyebet, egy asztalt, finom kajákkal – aszongya – ~~itt-ét~~ ,étellel, itallal, mer' éhen vagyok.

Má' ott is vót. Ett, itt.

- Tényleg igaza vót – aszongya.

Otthon igaz-e, már nem vót semmi, se kolbász, semmi a pájzokba', se sehol. Meccsavarja a gyűrűt:

- A kolbász, szalonna úgy legyék, hogy majd leszakadjék majdnem a pad! A bor a pincébe szintén úgy legyék!

Hazament. Köszönt az anyjának:

- Édesanyám, mevvan-e – aszongya – a macskám meg a kutyám?
- Meg! – azt mondja. – Itt van, látod!
- Menjék má' – aszongya –, hátha mé' van a pajzba valami vagy a padon! – Aszongya. – Hozzék má' nekem valamit!
- Jaj, te fiam! – aszongya. – Miótátó' te elmentel, még az izét is felszedtem, a port – aszongya.
- De így is menjék!

Hát nem tudott se' a szalonnától se a kolbásztól bemenni az asszony. Összecepta a kezit.

No, élnek ők Istennek jóvoltjából. Hát, bánkógyik a fiú.

- Édesanyám! Tudja, mit mondok magának?
- Mit édes fiam?
- Azt, hogy most elmegy, oszt a királyi palotába úgyis megyen, oszt mondja a királynak, hogy megkérem a jányát.
- Hogy gondolsz ilyent, fiam? – aszongya. – Hát – aszongya – felakasztat, meg azután a kutyát rámengegyí, meg ez meg az.
- Mindegy, de tróbálja meg! – azt mondja.

A fiú kiment a hátsó házba, a sarokba, annyi izét, pénzt rendelt oda, hogy sok sokat.

- No, édesanyám, amennyi kell, a kötényébe szedjék fel, oszt – aszongya – majd a kutyát..., csak engedje el, ezt e! – Aszongya: – Nem a kutya bántsa meg, mer' a gazdák is inkább szegyik a pénzt! – aszongya.

Elmegy az asszony. Kérdezi a királynak, hogy no:

- Felséges királyatyám, a fiam üzente, hogy – aszongya – el akarja venni a legkisebb jányát.
- Hujuj! A király így-e ott [kiáltott]:
- Kocsisok, béresek! Dobjátok ki – aszongya –, uszíjjátok rá a kutyát!

No hát, ki is dobták az öregasszont, ammeg elszórta a pénzt mind, a kocsisok, béresek, huj [szedték fel]. Kinéz a király:

- Kocsisok! Mit [csináltok]?
- Hát – aszongya – annyi pénzt szétszórt itt ez az asszony, hogy még a felséges királynak se sincs annyi!

No, másnap megint aszongya a fiú:

- No, mit mondtak?
- Hát, ki[dobtak], rám uszították a kutyát! – aszongya.
- No – aszongya –, itt lesz ezüstpénz – aszongya –, ezt vigye – aszongya –, szórja el! – aszongya.

No, el is ment megint az asszony. Kötényébe’ a sok ezüstpénz igaz-e, oszt akkor megint mondta a királynak. Hát a király megint kidobatta. Ráuszította a kutyákat a cselédekkel. A sok ezüstpénzt me’ szórta [az asszony]. Úgyhogy megint a kutya nem bántotta, azok me’ szedték fel. Kinéz a király:

- Ezüstpéz, rézpéz – aszongya. – Há’ ki, miféle ember lehet az? – aszongya. – Ennyi pénzt? – aszongya.

No, harmadnap meg aranyat [vitt az asszony]. No, akkor is kidobták. Kutyát ráuszították.

- No, édesanyám – aszongya –, három tróba mevvót, most negyedikre elmegyen, ha sikerül, sikerül, ha nem, nem! – aszongya.

Akkor meg olyan gyémántot rendelt oda, olyan másfél kilosat, hogy a királynak nem vót annyi aranya [amennyit az ért].

- No – aszongya –, mikor a királyval beszél, ~~ejtse~~ ejtsd a lábára! – aszongya.

No, megint ment az asszony, beszél a királyval, hogy a ~~jány~~ a fiú mit kíván. Hát ráejtette a lábára, a nagylábujjára a királynak [a gyémántot]. Nézi a király.

- Hű! – összezsapja a kezit. Fel[néz]: – No, ide figyelj! Te – aszongya – szegény asszony, mondd meg a fiadnak, hogy várjuk ebédre! Gyöjjék el! – aszongya.

No jó. Hazamegy a ~~fi~~ az anyja, mondja neki:

- No, fiam! Má’ várnak ebédre! Eredj el! – aszongya.

No, kimet a fiú, meccsavarja a gyűrűt. Ilyen fakk [*értsd: frakk*], olyan ruha, minden, satöbbi, hogy na! Megyen, megyen ebédre. A jánynak mettetszett mindgyá’ igaz-e, mert csinos gyerek vót. Mondja a király:

- No, elkapod [*helyesen: megkapod*] a jányt, ha – aszongya – az én házamtól a te házadig arany ~~híd~~ út lesz, aranyfa, arany madarak csicseregnek rajta, és – aszongya – egymáshoz járunk majd ebédre, meg satöbbi.
- Rendbe’ van.

Na jó. Hazament a fiú. Meccsavarja a gyűrűt..., de meghíta a királyt ő is ebédre, a jányával együtt, az ő lakására. Na, mondja a tizenkét óriás:

- Mit parancsolsz édes gazdám?

- Azt, hogy itt még nagyobb kastély legyék, mint a királyé, az út legyék arany, a fa fa arany, aranymadarak rajta, mer’ a király jön ebédre.

Meg is történt. Joj, a király csak nézett, bámút, hogy tényleg mi van itt. No, megy a király ebédre. De memmondta [a legény] a tizenkét óriás[nak], hogy:

- Olyan ebédet csináljatok, hogy az illata – aszongya – a királynak – aszongya – leverje a lábáról, de – aszongya – olyan gyorsan vigyéték, hogy egy kanálval se tudják belőle ennyi. Legutoljára meg kockás babot [*értsd: tarkababot*] vigyetek neki – aszongya –, rántásbabot. Mer’ még – aszongya – lehet nem is ett ollyant.

No jó. Hát ~~vitt~~vették az ételt, hozták. Mondja a király:

- Fiam, milyen szolgák vannak itt? – aszongya. – Egy kanállal nem lehet ennyi – aszongya – a jó finom ételekbő’!
- Hát – aszongya – ilyen gyorsak – aszongya –, felséges királyom.

Utójára a nagy kockás babot vitték, tésztás babot rántással. No, abbó’ a király nagyon belakott.

No igaz-e, állt a nagy fene lagzi, megtörtént az esküvő, satöbbi. Élnek Istennek jóvoltából. No, jártak királyok, grófok, bárók hozzájok, igaz-e. Elment a fiú egyszer vadászni, de a gyűrűt vitte magával. Hazagyön. Akkor egy rendezvényt rendeztek, azt mondja a felesége:

- Hallod-e hé! Ez a nagy csúnya, rozsdás gyűrű – aszongya –, hát királyok, bárók, grófok – aszongya – itt vannak – aszongya –, de csúnya az újjadon! – Azt mondja: – Legalább vedd má’ föl [*helyesen: le*], oszt tedd a’ izére, a tükör sarkára!

No, úgy is történt. Levette a gyűrűt, föltette a tükör sarkára. No, oszt elfelejtette, ~~otthagyt~~otthagya. Másnap lett, elment vadászni. A városba meg egy zsidó [jött, aki] ócska gyűrűé’ aranyat ad. Kiabálta:

- Arany gyűrűt vegyenek ócska helyett! – meg satöbbi.

A felesége aszongya:

- Ehe, otthagya a gyűrűt! – aszongya. – No, ~~el-ad~~ odadom neki – aszongya –, oszt akkor aranyat ér, aranyat ad érte.

Odadta a vándor zsidónak a gyűrűt. No, mikor megkapta a vándor zsidó a gyűrűt igaz-e, hát mi történt? Meccsavarja:

- Mit parancsolsz te pogány zsidó? – [mondja] a tizenkét óriás.
- Nem egyebet, az arany út tűnjék el, a kastély tűnjék el, minden – aszongya – a régi legyék, a kunyhó, engemet meg vigyetek a tenger sziget partra a feleségével, a kastélyval együtt!

No, ki se mondta, mán ott vót a Forró-tenger szigetletén. A zsidóval élt a királykisasszony. Gyön haza a fiú, lássa, hogy mi van. Se aranyhíd, se aranyfa, nem énekelnek a madarak, a kastély eltűnt.

- Há’ mi lelt édesanyám?

- Semmi – aszongya. – Látod – aszongya –, nem tudok semmirő’ semmit.

Ment a királyhoz, a király meg aszonta neki:

- No – aszongya –, befalaztatlak. Mer’ amíg a jányomat nem [találják meg, ott maradsz].

Befalaztatta a fiút. Csak annyi nyílást hagytak ki, ahol etették. No, a felséges királynak a felesége álmodja, hogy:

- Hallod-e héj? Nem jól csináltal – aszongya. – Befalaztattad a vejünköt, hátha ő vissza tudná szerezni – aszongya. – Mer’ – aszongya – szerették egymást, és aggyig megyen míg no, míg me’ nem szerzi azt hogy no az övé.

- Hát! – aszongya.

Hét esztendeig be vót falazva. Le [volt fogyva]. Ilyen vót má’ e⁵, [mint a] bőr. No jó, hazament a fiú.

Elengedte a király. Mondja az anyjának, hogy:

- A kutyák hol vannak?
– Itt van a macska is, meg a kutya is.
– Tarisznyázz fel, mer’ megint menek világot tróbányi!

Elindútak. A macska meg a kutya, [meg a] fiú. No, az útpadkán leült, kihajította a ~~lep~~ ilyen ilyen asztalterítőt, kenyeret, satöbbi. Egy kis morzsát elszórt. Egy kiséger meg odament, oszt szedegette felfele. A macska me’ figyelte, így-e.⁶

- Ehe – aszongya – egér! – Pff! Megkapta.

Elsivakodja magát az egér:

- Ne egyel meg! – aszongya. – Ne egyel meg, mer’ tudom – aszongya –, hogy hol van
– aszongya – a gazdád – aszongya.
– Tudod?

Aszongya:

- A Forró-tenger szigetén van – aszongya –, a zsidóval ott él a királykisasszony – aszongya.

No kérlek szépen, elengedte a kiségeret a macska. Mondja a gazdájának..., megszólalt a macska:

- Hallod-e – aszongya – gazdám? Gyerink a tengerpartra – aszongya –, oszt – aszongya – majd lesz valami!

Elmentek a tengerparthoz. No, aszongya a kutya, hogy:

- No, – aszongya – átúszonk, mer’ én jó úszó vagyok, ha nem bírod az úszást, mindég borulj a hátamra! – aszongya.

⁵ Jobb keze mutatóujját mutatja.

⁶ Utánozza az áldoztát mozdulatlanul figyelő macskát.

No, úgy is történt. A kutya átvitte a macskát a kastélyhoz. Elkezdett ugatni. A királykisasszony meg hallgat:

– Ehe – aszongya –, hogy kerütek ide, a kutyánk meg a macskánk?

No, a zsidó meg állandóan a szájában tartotta a gyűrűt. Csak akkor vette ki, amikor ett, meg amikor aludt is a szájába' vót. No, beengedték a macskát, a kutya meg kint vót.

– Tudod mi a dolgod? – aszongya ~~a macska~~ a kutya.

– Tudom.

No, olyan kedves lett a zsidónak, hogy brügözött a hasán me' satöbbi.

– Oly de kedves ez a macska! – aszongya, így, meg amúgy.

No, amikor elaludt a zsidó, a macska ~~bele~~ odament, a vederbe benyomta a farkát a vízbe, [azután] bele a borsba, az erős borsba. No, mikor ~~ma~~ a zsidónak a mejjére ült, az egyik [orr]lyukába is belenyomta a farkát, meg a másikba is.

– Pff! – Kiköpte a gyűrűt!

A macska megkapta, kivágta az ablakon, uzsgyi! Má' a gyűrű nála vót. Mennek a tengeren. Asszongya a kutya:

– Hallod-e? Add ide a gyűrűt, mer' nekem nagyobb ~~fogam van~~ fogam van, mint neked!
Mer' – aszongya – [ha] egy halat meglátol – aszongya –, oszt leesik a tengerbe – aszongya –, akkor vége – aszongya – a gyűrűnek.

– Áá, nem! Azé', hogy te dicsekedj ~~meg~~ – aszongya – a gazdámnak! – aszongya.

– Na, jó, akkor me' nem viszlek át! – Aszongya: – Nem ugrassz a hátamra, oszt viszlek!

Úgyhogy, vagy akart, vagy nem, a macska odadta a kutyának a gyűrűt. No, [a] szájába vót. Egy aranyhal fölüttyi magát, a kutya [oda]kapott, a gyűrű oda.

– No, most micsináljunk? – gondolkoztak ott, a két állat.

– Várjál! – aszongya.

Megint lefeküdt ~~a ma~~ a kutya, megint feljött az aranyhal, megkapta. Aszongya:

– Ne egyel meg, mer' én vagyok a halak királyának a fia!

– No – azt mondja – ide figyelj! Én vagyok – aszongya – Tenger vitéz – aszongya –, aki leszíjja a vizet rólatok! – aszongya.– Most utaztam a tengeren – aszongya –, egy rozsdás gyűrű leesett, ha nem hozod fel, akkor – aszongya – mindnyájan halott lesztek, mer' leszíjom a tengerből a vizet!

A kishal az előtte, ment az apjáho'. Mondja neki, a királynak:

– Atyám! – aszongya. – Így és így jártam!

Kihirdetyi a király az egész halaknak, hogy no mi van. Nohát, gyűrű nincs sehol. Aszongya:

– Hiányzik-e mé' valaki?

Mondja az egyik hal:

- Igen! – aszongya. – Egy sánta – aszongya –, a kocsmába’ mulat! Hát!
- Hát – aszongya – szóljatok neki, hogy miből iszik? – aszongya.
- No abbó’! – aszongya.

Mentek, kérdezték:

- Hát – aszongya – tanátam egy rozsdás gyűrűt – aszongya –, odadtam – aszongya – a korcsmárosnak, adott ért bort – aszongya – me’ pályinkát.

Na, a kishal vitte a gyűrűt igaz-e, felvitte, odadta a gyűrűt, oszt akkor a hal visszament. Vitték a gyűrűt a fiúnak. Meccsavarta ~~az ujját~~ az ujján a gyűrűt:

- Mit parancsolsz édes gazdám?
- Nem egyebet – azt mondja –, az aranyhíd legyen ~~ú#~~ [újra], madarak, kastély, minden, a zsidót me’ vigyétek fel – azt mondja – a fekete felhő járásába, s vágjátok a Forró-tenger közepébe!

Ahogy kimondta, az meg is történt. Kinéz a király. Az egyik szemi mindjá’ kifolyt örömébe’.

- No igaz-e, mondtam neked hé! Hogyha nem engeded szabadon a ~~fiunkot~~ – aszongya – a vejünköt, má’ még most se nincs meg a jány! – aszongya. – Má’ most – aszongya – tuggyuk, mer’ ha má’ a híd mevvan, mer’ az út mevvan, meg a kastély mevvan, má’ akkor a jány is ott van.

No oszt elment az öreg király is a fiú lakására, nagy örömmel, és nagy boldogságba’ éltek mí’ me’ nem haltak.

Elmondta: Csipkés Vilmos.

Arló, 2019. február 06. Gyűjtők: Klitsie-Szabad Boglárka, Varga Norbert, Babinecz Sándor. Operatőr: Vörös Előd.

Tündérmese. Típuszáma: ATU 560 A bűvös gyűrű/The magic ring. A mesemondás időtartama 21 perc.